01 octombrie 2013

Grupul de lucru
Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE - GT)

AVIZ NR . (2013) 16
privind relaţiile dintre judecători şi avocaţi
în vedere asigurării calităţii şi eficienţei justiţiei

I. INTRODUCERE

1. În conformitate cu termenii de referinţă care îi sunt încredinţaţi de către Comitetul de Miniştri,Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) a hotărât să elaboreze, în 2013, un aviz privind relaţiile dintre judecători şi avocaţi, având în vedere calitatea şi eficienţa justiţiei.

2. Avizul a fost elaborat pe baza avizelor CCJE anterioare şi directivelor relevante ale Consiliului Europei, Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor (1998), Magna Carta a Judecătorilor (2010) şi Recomandarea CM / Rec (2010) 12 a Comitetului de Miniştri cu privire la judecători: independenţa, eficienţa şi responsabilităţile acestora. De asemenea, se iau în considerare Principiile Naţiunilor Unite cu privire la independenţa justiţiei (1985), Principiile fundamentale ale Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la rolul avocaţilor (1990), Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002) şi Comentariul la Principiile de la Bangalore privind Grupul de Integritate Judiciară (2007). În plus , protocolul/ avizul se bazează pe activitatea Consiliului Barourilor Europene (CCBE), în special Codul de conduită pentru avocaţi europeni (1998), modificat în 2002 şi 2006) şi Carta principiilor fundamentale ale profesiei juridice europene (2006).

Se ţine cont de răspunsurile statelor membre la chestionarul şi raportul întocmit de expertul ştiinţific dna. Natalie FRICERO (Franţa), precum şi de contribuţiile din cadrul Conferinţei de la Paris, din data de 7 noiembrie 2012, organizată în comun de către CCJE şi de Baroul din Paris, şi de Conferinţa de la Roma din data de 13 iunie 2013, organizată de către CCJE, Consiliul Superior al Magistraturii din Italia şi Consiliul Naţional al Baroului din Italia .

CCJE a consultat , de asemenea, CCBE , în cursul pregătirii acestui protocol.

II . Rolul judecătorilor şi avocaţilor în funcţionarea justiţiei

3. Ţările guvernate de principiile statuluide drept ar trebui să organizeze sistemele lor judiciare în aşa fel încât supremaţia legii şi respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale să fie garantate în conformitate cu Convenţia Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare Convenţia), precum si de jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare Curtea).

CCJE a recunoscut deja rolul esenţial privind cooperarea între diferitele părţi implicate în buna funcţionare a justiţiei şi interacţiunea dintre aceşti participanţi. Astfel, la punctul 10 din Avizul nr. (2009) 12, CCJE a afirmat că schimbul de principii juridice comune şi valori etice dintre toţi profesioniştii implicaţi în procesul legislativ este esenţial pentru buna administrare a justiţiei .

4. Judecătorii şi avocaţii au roluri diferite în procesul legislativ, dar contribuţia ambelor profesii este necesară pentru a ajunge la o soluţie echitabilă şi eficientă în toate procesele.

5. Paragraful 2 din Principiile Fundamentale privind Independenţa Justiţiei, adoptate de Adunarea Generală a O.N.U. în 1985 prevede că sistemul judiciar va decide în problemele care îi sunt înaintate în mod imparţial, pe baza faptelor şi în conformitate cu legea, fără restricţii, influenţe necorespunzătoare, incitări, presiuni, ameninţări sau interferenţe, directe sau indirecte, de orice parte sau pentru orice motiv. CCJE a subliniat, în primul său aviz (Avizul nr. 1 (2001), § 10) că independenţa justiţiei nu este o prerogativă sau un privilegiu în interesul judecătorilor, dar este o pre-condiţie a statului de drept şi pentru cei care caută şi aşteaptă dreptate.

6. În cadrul misiunii lor de a apăra interesele clienţilor lor, avocaţii joacă un rol esenţial în administrarea corectă a justiţiei. Alineatul 6 al Comentariului CCBE la Carta principiilor fundamentale ale profesiei juridice europene defineşte rolul avocatului, după cum urmează : "Rolul avocatului, indiferent dacă e deţinut de către o persoană, o corporaţie sau stat, este cel de consilier de încredere al clientului şi reprezentant al acestuia, este un profesionist respectat de terţi, şi un participant indispensabil la administrarea echitabilă a justiţiei. Cuprinzând toate aceste elemente, avocatul , care serveşte fidel interesele clientului său/ clientei sale şi protejează drepturile clientului, îndeplineşte, de asemenea, funcţiile avocatului în societate - care sunt: să aplaneze şi să prevină conflictele, să se asigure că aceste conflicte sunt rezolvate în conformitate cu principiile recunoscute ale dreptului civil, public sau penal, ţinând cont de drepturi şi interese , să continue dezvoltarea legii şi să apere libertatea, justiţia şi statul de drept". După cum se precizează la punctul 1.1 din Codul de conduită a avocaţilor europeni al CCBE, respectul pentru profesia de avocat este o condiţie esenţială pentru statul de drept şi democraţie în societate. Principiile de bază ale Naţiunilor Unite privind rolul Barourilor afirmă că protecţia adecvată a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, la care au dreptul toate persoanele, fie ele economice, sociale şi culturale, sau civile şi politice, impune ca toate persoanele să aibă acces efectiv la serviciile juridice furnizate de o profesie juridică independentă. Principiul 12 prevede că avocaţii trebuie să menţină permanent onoarea şi demnitatea în cadrul profesiei lor, în calitate de agenţi esenţiali ai administrării justiţiei .

7. Judecătorii şi avocaţii trebuie să fie independenţi în exercitarea funcţiilor lor, şi trebuie să fie percepuţi independenţi unii faţă de alţii. Această independenţă este afirmată de codurile de conduită pentru fiecare profesie. CCJE consideră că această independenţă este vitală pentru buna funcţionare a justiţiei.

8. CCJE face trimitere la punctul 12 din Recomandarea CM / Rec (2010) 12, care prevede că, fără a aduce atingere independenţei lor, judecătorii şi sistemul judiciar trebuie să menţină relaţii de lucru constructive cu instituţiile şi autorităţile publice implicate în gestionarea şi administrarea instanţelor, precum şi cu toţi profesioniştii ale căror sarcini sunt legate de activitatea judecătorilor, în scopul de a facilita o administrare eficientă şi eficace a justiţiei. Relaţiile constructive sunt necesare şi în cursul procedurilor, în scopul de a obţine o soluţie corectă şi eficientă a procesului legal în cauză.

9. Două domenii de relaţii între judecători şi avocaţi pot fi distinse :

- Pe de o parte, relaţiile dintre judecători şi avocaţi care derivă din principiile procedurale şi regulile din fiecare stat, şi care au un impact direct asupra eficienţei şi calităţii procedurilor judiciare. În concluziile şi recomandările formulate în Avizul nr. (2008) 11 cu privire la calitatea hotărârilor judecătoreşti, CCJE a subliniat că standardul de calitate al hotărârilor judecătoreşti este în mod clar rezultatul interacţiunilor dintre numeroşi participanţi în cadrul sistemul judiciar ;

- Pe de altă parte, relaţiile care rezultă din conduita profesională a judecătorilor şi avocaţilor, care necesită un respect reciproc pentru rolurile jucate de fiecare parte şi un dialog constructiv.

III . Îmbunătăţirea raporturilor procedurale, dialog şi comunicare în timpul procedurilor

10 . Judecătorii şi avocaţii au împreună o obligaţie esenţială, şi anume respectarea normelor de procedură şi ale principiilor de bază ale unui proces echitabil.

CCJE este de părere că relaţiile constructive între judecători şi avocaţii vor îmbunătăţi calitatea şi eficienţa procedurilor. Acestea vor ajuta, de asemenea la satisfacerea nevoilor părţilor implicate într-un proces: acestea se aşteaptă să fie audiate şi se aşteaptă, de asemenea, ca judecători şi avocaţii să contribuie împreună la o soluţionare justă a cazului lor, înăuntrul unui termen rezonabil.

11 . Calitatea şi eficienţa procedurilor judiciare depinde în primul rând de legislaţia procedurală adecvată. Statele ar trebui să stabilească o astfel de legislaţie, în conformitate cu articolul 6 din Convenţie. Procesul de elaborare a acestei legislaţii ar trebui să implice consultarea judecătorilor şi avocaţilor, nu în interesul celor două profesii, ci în interesul administrării corecte a justiţiei. Consultarea utilizatorilor instaţelor judecătoreşti este, de asemenea, importantă. Totodată, este esenţial ca legislaţia procedurală să fie evaluată în mod regulat, şi ca judecătorii, avocaţii şi utilizatorii instanţelor de judecată să fie implicaţi în acest proces .

12 . În practică, regulile procedurale, indiferent dacă acestea vizează cauze civile, penale sau administrative, sunt adesea complexe şi permit o varietate de "incidente" (vicii) de procedură şi de căi de atac intermediare. Acest lucru poate duce la întârzieri nejustificate şi costuri ridicate atât pentru părţi, cât şi pentru societate, în general. CCJE sprijină cu

fermitate eforturile de a analiza şi evalua normele procedurale existente în statele membre şi să dezvolte, unde este necesar, norme adecvate şi mai transparente.

Schimbul de experienţă internaţională,dintre judecători şi avocaţi, poate stimula dezvoltarea de " bune practici " în domeniul procedurilor . Cu toate acestea, tradiţiile diferite sociale şi juridice ale ţărilor trebuie să fie luate în considerare .

13 . CCJE consideră că legislaţia ar trebui să ofere judecătorilor instrumente procedurale eficiente pentru a pune în aplicare principiile unui proces echitabil şi a preveni întârzierile nejustificate şi tergiversările. Legislaţia ar trebui să fie suficient de fermă, şi ar trebui să prevadă termene clare şi corecte, permiţând în acelaşi timp flexibilitatea necesară .

14 . Normele procedurale constituie instrumentul care permite soluţionarea litigiilor judiciare. Normele de procedură determină rolulrile judecătorilor şi avocaţilor. Este esenţial ca atât judecătorii şi avocaţii să deţină o bună cunoaştere şi înţelegere a acestor norme, în interesul unei hotărârii corecte şi emise în timp util.

15 . Accesul egal la informaţii cu privire la legile de procedură şi de fond, la punctele de reper ale jurisprudenţei, ar trebui să fie furnizate cât mai larg posibil, atât pentru judecători cât şi pentru avocaţi. CCJE face trimitere la punctul 24 din Avizul nr. 14 (2011), în care se consideră că în sistemul judiciar, în ce priveşte cazurile de jurisprudenţă, sau cel puţin deciziile importante să fie disponibile pe internet i) gratuit , ii) într-o formă uşor accesibilă, şi iii) ţinând cont de protecţia datelor cu caracter personal .

16 . Principiile fundamentale ale O.N.U. privind independenţa sistemului judiciar stipulează în Principiul nr 6 că independenţa sistemului judiciar îndreptăţeşte şi cere justiţiei să se asigure ca procedurile judiciare să se desfăşoare în mod echitabil şi ca drepturile părţilor să fie respectate. Rolul jucat de avocaţi în apărarea drepturilor părţilor implică activ cooperarea lor în administrarea unui caz, de exemplu, prin stabilirea termenelor de procedură. CCJE consideră că este important să se dezvolte audieri planificate pentru a facilita, în interesul părţilor, o cooperare efectivă între judecători şi avocaţi.

17 . Judecătorii şi avocaţii trebuie să coopereze în satisfacerea nevoilor părţilor, inclusiv prin soluţionări amiabile. În Avizul său nr. (2004) 6, CCJE recomandă dezvoltarea de măsuri pentru soluţionarea amiabilă a cazurilor. Sesiuni de formare comune pot îmbunătăţi înţelegerea rolului judecătorilor şi avocaţilor în domeniul înţelegerilor amiabile, prin procesul de conciliere sau de mediere.

18 . Dorinţa de a coopera şi de a se angaja într-un dialog s-ar putea realiza, de asemenea, sub formă de orientări procedurale convenite la nivel instituţional. CCJE consideră că instanţele ar trebui să încurajeze stabilirea de bune practici rezultate din acorduri între instanţe şi barouri. Acordurile privind managementul şi desfăşurarea procedurilor au fost stabilite în numeroase sisteme juridice, luând forme variate. CCJE reafirmă că astfel de acorduri de procedură ar trebui să respecte dreptul procedural şi ar trebui să fie făcute publice, în scopul asigurării transparenţei pentru avocaţi şi părţile implicate în litigii.

19 . Este necesar să se stabilească o comunicare corespunzătoare între instanţe şi avocaţi pentru a asigura rapiditatea şi eficienţa procedurilor. CCJE consideră că statele trebuie să introducă sisteme de facilitare a comunicării on-line între instanţe şi avocaţi, în scopul de a îmbunătăţi serviciul pentru avocaţi şi pentru a le permite să consulte cu uşurinţă stadiul procedural al cauzelor. În Avizul său nr. (2011) 14 privind "Justiţia şi Tehnologia Informaţiei", CCJE specifică faptul că I.T.-ul joacă un rol central în furnizarea de informaţii către judecători, avocaţi şi alte părţi interesate din sistemul judiciar, precum şi pentru public şi mass-media .

IV . DEZVOLTAREA înţelegerii reciproce şi a respectului reciproc în considerarea normelor etice

20 . Judecătorii şi avocaţii au fiecare propriul lor set de principii etice. Cu toate acestea , mai multe principii etice sunt comune pentru ambele părţi, judecători şi avocaţi, de exemplu, secretul profesional, integritatea şi demnitatea, respect pentru justiţiabili, competenţă, corectitudine şi respect reciproc.

21 . Principiile etice ale judecătorilor şi avocaţilor se referă, de asemenea, la relaţiile dintre cele două profesii.

Cu privire la judecători, CCJE a afirmat în Avizul nr. (2002) 3, punctul 23, că judecătorii ar trebui să arate atenţia cuvenită tuturor persoanelor (de exemplu , părţi, martori, consilieri) şi ar trebui să nu se facă nici o distincţie care se bazează pe motive nelegale sau care ar fi incompatibile cu îndeplinirea corectă a funcţiilor lor. Punctul 5.3 din Principiile de la Bangalore afirmă că un judecător îşi îndeplineşte atribuţiile judiciare prin luarea în considerare a tuturor persoane, cum ar fi părţile, martorii, avocaţii, personalul instanţei şi magistraţi, fără a face vreo deosebire pe motive nerelevante, nesemnificative pentru buna desfăşurare a activităţilor. Punctul 6.6 din Principiile de la Bangalore afirmă că un judecător trebuie să menţină ordinea şi decenţa în toate procedurile în faţa instanţei, să fie răbdător, demn şi politicos în relaţiile cu părţile, cu juraţii , martorii, avocaţii şi alte persoane cu care judecătorul, în calitatea sa oficială, ia contact.

În ceea ce priveşte avocaţii, paragrafele 4.1, 4.2, 4.3 şi 4.4 din Codul deontologic al CCBE pentru avocaţii europeni exprimă următoarele principii: un avocat care apare, sau ia parte într-o cauză , în faţa unei instanţe sau unui tribunal trebuie să respecte regulile de conduită aplicabile în faţa aceastora. Un avocat trebuie să dea întotdeauna atenţia cuvenită pentru desfăşurarea corectă a procedurilor. Un avocat trebuie, menţinând în acelaşi timp respectul cuvenit şi curtoazia faţă de instanţa de judecată , să apere interesele clientului, onorabil şi fără teamă, neavând interese sau beneficii pentru el însuşi sau pentru orice altă persoană. Un avocat nu trebuie să dea cu bună ştiinţă informaţii false sau care induc în eroare în instanţa de judecată .

22 . CCJE consideră că relaţiile dintre judecători şi avocaţi trebuie să se bazeze pe înţelegere reciprocă, pe respect şi pe independenţă unii faţă de ceilalţi.

CCJE consideră, în consecinţă, că este necesar să se dezvolte dialoguri şi schimburi între judecători şi avocaţi la un nivel instituţional naţional şi european cu privire la problema relaţiilor reciproce. Ar trebui să fie luate în considerare codurile etice ale avocaţilor şi judecătorilor. În acest sens, CCJE încurajează identificarea unor principii etice comune, cum ar fi obligaţia de independenţă, de cooperare pentru a asigura o dirijare corectă şi rapidă a procedurilor legale şi de perfecţionare profesională continuă . Asociaţiile profesionale şi organismele independente de conducere ale ambelor părţi, judecători şi avocaţi ar trebui să fie răspunzătoare pentru acest proces.

23 . Conferinţele de pregătire pentru judecători şi avocaţi ar trebui să se ocupe, prin rolurile lor, respectiv relaţiile lor, de realizarea scopului general de a promova soluţionarea echitabilă şi eficientă a litigiilor, respectând independenţa ambelor părţi. CCJE face trimitere la punctul 10 din Avizul nr. (2009) 12, în care se consideră că, acolo unde este cazul, pregătirea profesională comună pentru judecători , procurori şi avocaţi pe teme de interes comun ar putea contribui la realizarea unei justiţii de cea mai înaltă calitate .

24 . În statele membre ale Consiliului Europei , judecătorii sunt recrutaţi în mai multe moduri. CCJE se referă la raportul "Evaluarea sistemelor judiciare europene" CEPEJ, ediţia 2012, capitolul 11.1. În unele ţări, judecătorii sunt recrutaţi din rândul avocaţilor cu experienţă. În alte ţări, judecătorii şi avocaţii nu au o carieră comună. În aceste ţări, dezvoltarea înţelegerii reciproce între cele două profesii este deosebit de relevantă. Una dintre posibilităţile pentru a promova o astfel de înţelegere este crearea de programe de pregătire profesională pentru judecătorii stagiari în firme de avocatură şi pentru avocaţii stagiari în instanţele de judecată. În acest caz , este esenţial ca cerinţele de independenţă şi imparţialitate ale sistemului judiciar să fie garantate şi ca stagiile să fie organizate într-un mod transparent.

25 . Relaţiile dintre judecătorii şi avocaţii trebuie să păstreze întotdeauna imparţialitatea instanţei şi imaginea acesteia. Judecătorii şi avocaţii ar trebui să fie pe deplin conştienţi de acest lucru, iar normele procedurale şi etice adecvate ar trebui să protejeze aceeaşă imparţialitate.

26 . Atât judecătorii şi avocaţii se bucură de libertatea de exprimare, în conformitate cu articolul 10 din Convenţie.

Judecătorii trebuie să păstreze confidenţialitatea deliberărilor Curţii şi imparţialitatea acestora, ceea ce implică, printre altele, că trebuie să se abţină de la comentarii privind procedurile. Judecătorii ar trebui să fie, de asemenea, atenţi la comentariile cu privire la performanţa avocaţilor, având în vedere că datoria principală a avocaţilor este de a acţiona în interesul clienţilor lor.

Libertatea de exprimare a avocaţilor are, de asemenea, limitele sale, în scopul de a menţine, aşa cum se prevede la articolul 10, paragraful 2 al Convenţiei, autoritatea şi imparţialitatea puterii judecătoreşti. Se impune respectul faţă de colegii de profesie, respectul pentru statul de drept şi administrarea corectă a justiţiei - principiile (h) şi (i)

din Carta principiilor fundamentale ale profesiei juridice europene a CCBE - cererea de abţinere de la critica abuzivă a colegilor de profesie, a judecătorilor individuali şi a procedurilor şi deciziilor judecătoreşti.

V. RECOMANDĂRI

CCJE reafirmă că "utilizarea principiilor juridice comune şi valorilor etice de către toţi profesioniştii implicaţi în procesul legislativ este esenţială pentru buna administrare a justiţiei" şi stabileşte următoarele recomandări:

I. CCJE recomandă ca statele să adopte acte normative procedurale adecvate, care trebuie să definească activitatea judecătorilor şi avocaţilor pentru a permite punerea în aplicare în mod eficient a principiilor unui proces echitabil şi pentru a preveni tacticile de amânare ale părţilor. Se recomandă, de asemenea, ca judecătorii, avocaţii şi petenţii să fie consultaţi în procesul de elaborare şi iar modurile de procedură să fie evaluate în mod regulat .

II . CCJE sprijină schimbul de experienţă internaţională între judecători şi avocaţi cu scopul de a dezvolta cele mai bune practici în materie procedurală, luând în considerare diferitele tradiţii sociale şi juridice ale ţărilor.

III . CCJE recomandă ca judecătorii să organizeze audieri preliminare în cadrul procedurilor şi să stabilească, consultându-se cu părţile, calendare de procedură, de exemplu, pentru specificarea etapelor procesuale, stabilind termene rezonabile şi adecvate, pentru structurarea prezentărilor în scris şi/sau oral şi pentru administrarea dovezilor.

IV . CCJE recomandă dezvoltarea căilor de comunicare între instanţe şi avocaţi. Judecătorii şi avocaţii trebuie să fie în măsură să comunice între ei în toate etapele procedurilor. CCJE consideră că statele trebuie să se introducă sisteme care facilitează comunicarea prin sisteme informatice între instanţe şi avocaţi.

V. CCJE recomandă elaborarea modalităţilor de soluţionare amiabilă a litigiilor. Se consideră că înţelegerea rolurilor judecătorilor şi avocaţilor, în cadrul întâlnirilor amiabile de conciliere sau de mediere, este un factor vital pentru dezvoltarea acestei abordări şi că, în măsura în care este posibil, ar trebui să fie organizate sesiuni de formare profesională comune cu privire la diferitele moduri de reglementare amiabilă.

VI . CCJE recomandă dezvoltarea de dialoguri şi schimburi între judecători şi avocaţi, la un nivel instituţional cu privire la problema relaţiilor lor reciproce, luând pe deplin în considerare codurile deontologice ale ambelor profesii. Un astfel de dialog ar trebui să faciliteze înţelegerea reciprocă şi respectul pentru rolul fiecăruia în parte, cu respectarea independenţei judecătorilor şi avocaţilor.

VII . CCJE consideră, că stagiile de formare comune pentru judecători şi avocaţi pe teme de interes comun pot îmbunătăţi calitatea şi eficienţa procedurilor.